

La cultura de l'engany

L'euro és l'ase dels colps com no ho havia estat mai abans, perquè les promeses sota les quals es va establir han resultat ser mentides. Perquè la moneda única siga segura en el futur, s'han de corregir els errors bàsics de construcció.

La cancellera no feia res més que dedicar elogis i manifestar reconeixements. El govern del ministre grec Geòrgios Papandreu havia fet "un esforç immens", va dir Angela Merkel divendres passat a la cancelleria del govern després d'una reunió de crisi entre ambdós. "En molt poc de temps" els grecs havien aplicat un conjunt de mesures que havia impressionat els mercats de capitals.

Merkel notifica contenta que ha estat un gran èxit el préstec que havien fet als grecs uns dies abans. "Ha eixit bé."

Papandreu escolta satisfet les paraules de la cap de govern, agraeix benèvol el seu suport i li sembla important de fer constar que ell no havia demanat ajuda econòmica.

Així són els vencedors. Dimecres passat Papandreu havia anunciat un conjunt de mesures d'estalvi que imposava als jubilats, conductors i funcionaris retallades de milers de milions. L'endemà, el govern d'Atenes, comerciant amb els deutes, va aconseguir sense cap problema nous crèdits del mercat internacional de capitals per valor de cinc milers de milions d'euros. Merkel deia que era un "senyal molt i molt important". "Només així Grècia pot assegurar el seu futur", digué Papandreu. Eren dos guanyadors celebrant el seu triomf. La crisi grega -deia el missatge adreçat al públic- ja s'ha acabat.

Tant de bo. En realitat els dos caps de govern han guanyat, anant molt bé, una batalla, però no pas la guerra. Europa ha aconseguit aire per a un parell de setmanes. Però els dubtes de si Grècia i la moneda única es podran defensar a

la llarga, de si el país ho aconseguirà per si mateix, tal com assegura el gestor i ministre d'Afers Estrangers Dimitris Droutsas, a penes han disminuït.

Els riscos són considerables. Els sindicats i les associacions socials gregues han anunciat noves vagues i grans protestes, els pronòstics econòmics d'aquest país altament endeutat empitjoren de setmana en setmana. Els especuladors dels mercats financers internacionals parteixen de la base que Atenes podria tornar a tenir ben prompte necessitats econòmiques: per exemple a l'abril, quan el país ha de tornar crèdits de 2.000 milions d'euros. O al maig, quan venç un préstec de més de 8.000 milions d'euros.

"Tenim seriosos dubtes sobre si els polítics grecs disposen del capital polític necessari per a dur a terme els canvis", escriu l'administrador dels fons d'inversió lliure de Nova York, Jonathan Clark, al seu inversor. Hans-Günter Redeker, dirigent de divises del banc francès BNP Paribas, pronostica al país i als seus veïns "un xoc deflacionista".

Es tracta de l'estabilitat de l'euro, la unitat política d'Europa i l'eterna pregunta de qui s'imposarà en la lluita pel futur de la moneda. A l'una banda hi ha la indústria financera internacional que especula amb milers de milions una fallida de Grècia o la decadència de l'euro. A l'altra hi ha els governs europeus que volen defensar la moneda que van introduir fa onze anys coste que coste.

Aquestes setmanes passades, la guerra de nervis pel poder i els milers de milions arribà a un primer punt culminant. Hi va haver fanfarronades,

EL TEMPS

amenaces, jocs i enganys, com si fora un film de Hollywood en què dos automòbils corren vers un penya-segat: el primer que frena, perd.

I, com és típic al cinema nord-americà, els governs europeus intenten escenificar el conflicte com si fora una lluita final entre el bé i el mal: entre polítics que pensen en el bé general d'Europa i àvids taurons financers que només es preocupen dels seus rèdits i plus-vàlues.

Però no és tan fàcil. Molts dels jugadors més dolents no són a les sales de les borses dels centres financers

Polícies grecs davant una filial bancària a Atenes: guerra de nervis pel poder i els milers de milions d'euros.

internacionals, sinó als despatxos governamentals d'Atenes, Madrid, Berlín o Brussel·les. O bé han fet servir l'euro per a viure a costa dels altres a còpia d'enganyis i falsificacions, o bé, a posta, s'han aclucat d'ulls.

I la conseqüència? És que la moneda única europea es fa fundar sobre res més que un reguitzell de mentides. Els fundadors de l'euro ho saben: la nova moneda serà estable, sempre que tots els països membres es comprometen a una política financera sòlida i que a la llarga gasten només allò que recaptin.

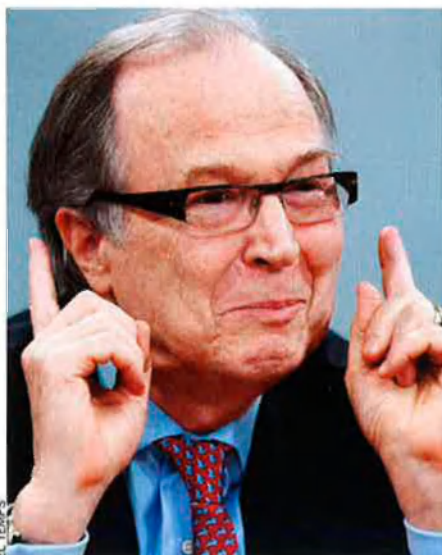
Els deutes de l'any. Venciment de préstecs estatals del 'PIIGS' en milers de milions d'euros.

març 2010: 33,1; abril: 62,0; maig: 47,2; juny: 52,7; juliol: 50,2; agost: 41,2; setembre: 45,7; octubre: 12,8; novembre: 35,0; desembre: 24,7

Fins a final de maig:

Itàlia.....	70.0
Espanya.....	32.5
Grècia.....	20.5
Portugal.....	12,8
Irlanda.....	7.2

En conjunt, fins a final d'any: 404,6 milers de milions d'euros.

John Taylor, juntament amb Jonathan Clark, dirigeix a Nova York un dels fons d'inversió lliure de divises més grans del món, l'FX Concepts. A principi de febrer ja declarava: "Nosaltres estem convençuts que baixaran les cotitzacions de l'euro."

John Paulson ha guanyat milers de milions perquè va jugar fort, en el moment oportú, pel final de la bombolla immobiliària americana. L'any passat va apostar pel retorn dels bancs nord-americans; ara vol guanyar diners amb la crisi de l'euro.

George Soros és un inversor llegendari des que el 1992 va fer una fortuna especulant contra la lliura. El seu fons és acusat d'haver acordat amb uns altres fons un atac a l'euro.

Des del principi molts no ho mantingueren.

Quan l'euro a penes si s'havia introduït, la unió monetària va desenvolupar una comunitat de deutes. Prompte es va convertir en una rutina —no tan sols per a Grècia— trencar les normes que ella mateixa havia dictat a favor d'una a gestió pressupostària sòlida: de vegades pública, de vegades clandestina, de vegades amb discussions amb els països agermanats, de vegades amb total conformitat. Algun dia les coses aniran bé, mussitava mig d'amagatotis la melodia dels pecadors. Finalment, uns altres han d'assumir-ne les conseqüències.

Prompte, a la primera mentida va seguir la segona. Els governs europeus havien promès protegir la moneda comuna amb una política comuna. Però no hi estaven preparats. En comptes d'això cada un dels setze països europeus comercia fins avui com si encara disposara de moneda pròpia. Pel seu compte abaixen o apugen impostos, s'endeuten o acorden retallades, com si tot s'hi valguera.

Però en una unió monetària pràcticament cada decisió econòmica té conseqüències per als països agermanats. Si a Alemanya abaixen els costos

salarials, ho noten els empresaris i empleats fins a l'últim racó d'Irlanda o de Portugal.

Abans els tipus de canvi esmorteïen les conseqüències de diferents desenvolupaments. Si un país es feia més fort econòmicament, la cotització dels seus diners pujava. Si aflluïaven les regnes, la moneda es devaluava.

A la unió monetària falta aquest mecanisme d'ajustament, cosa que té conseqüències dramàtiques. Si un país s'ha endeutat massa, el govern ja no pot recórrer al camí suau de la devaluació. Ha de retallar immediatament l'estandart de vida dels seus ciutadans, tal com passa ara a Grècia: s'abaixen els sous, es retallen les pensions, se suspenden les despeses estatals.

Aquesta és la conseqüència inevitable de la unió monetària. Però els governs europeus no volen admetre-ho i menys encara confessar-ho públicament als seus ciutadans. En comptes d'això continuen actuant sota el lema "el qui vinga darrere, ja s'ho farà". Durant un temps, la cosa va anar bé i tot. Però ara mateix les dificultats econòmiques ja no es poden amagar. No únicament Grècia, sinó més estats europeus han construït torres de deutes que ara amenacen de caure. Tota una

colla de països, anomenats per les inicials —PIIGS— està en perill.

Si una de les nacions més grans del continent anunciara fallida, Europa seria davant d'alternatives que sonarien com l'elecció entre suïcidi o mort. Si es donara la fallida, amenaçaria una reacció en cadena desastrosa als mercats financers, com després de la fallida de Lehman. Si la resta dels països euro ajuden amb crèdits, "la solvència d'Alemanya es posaria en perill en algun moment", segons l'economista i cap del Deutsche Bank, Thomas Mayer.

No és estrany que el pòquer de Grècia haja posat nervioses totes les capitals europees. Les juguesques són altes i els contrincants són tan nombrosos com forts financerament. Seuen en torres d'oficines a Manhattan, en apartaments de luxe a les illes Caiman o a les centrals de grans bancs internacionals. Els uneix un interès comú: volen guanyar diners amb el drama grec, o preocupar-se de no perdre'n hi.

Aquest és, per exemple, l'afany de molts bancs europeus que aquests dos darrers anys han ampliat en massa els seus fons amb préstecs a emissors grecs. Només institucions alemanyes com el Commerzbank o l'HRE guar-

den ara als seus llibres documents de Grècia amb un volum aproximat de 32 milers de milions d'euros. Hi ha institucions financeres franceses compromeses amb una suma que puja quasi al doble.

Simplement, el negoci era massa temptador: arran de la crisi financera, els bancs podien manllevar del banc central europeu diners cada vegada més barats. Finalment, fins i tot per un percentatge míser. Si amb això compraven bons grecs amb un rèdit de més del 5%, era un negoci, presumptament, infal·libre, una mena de llicència per a imprimir diners.

Encara més es van espantar els gestors de crèdits quan, aquestes darreres setmanes, resultà que els seus clients altament solvents feren fallida. D'aleshores ençà, els governs europeus s'escarrassen a mirar d'alçar l'instable govern grec com més ràpidament millor amb forts ajuts estatals.

Creix la pressió dels grans inversors amb molta influència, aquells que es troben com a casa a les sales comercials dels poderosos bancs d'inversió i als departaments d'executius dels fons d'inversió lliure. Per a alguns la caiguda de l'euro és ja una cosa tancada. Ara treballen molt perquè els pronòstics es facen realitat.

Un dels atacants és el gestor del fons d'inversió lliure de Nova York, John Paulson, on hi ha més de 30.000 milions d'euros. En l'àmbit de les inversions, és considerat un guru, des que el 2005, amb un èxit aclaparador, va apostar per la caiguda del mercat immobiliari americà. "Només volfem protegir els diners dels nostres inversors", va dir fa un parell de setmanes durant una compareixença al Congrés del EUA, de manera tan freda i mancada d'emoció com si haguera comprat una paperina de creïlles fregides.

Entre els contraris a la moneda comunitària també hi ha els grans especuladors nord-americans John Taylor i Jonathan Clark. Amb FX Concepts, controlen a Nova York un dels fons d'inversió lliure més grans del món. "Nosaltres apostem que baixaran les cotitzacions de l'euro", va dir Clark ja a principi de febrer. Més o menys al mateix temps, a la borsa de comerç de Chicago les posicions de venda netes

especulatives sobre l'euro augmentaren extraordinàriament (vegeu gràfic).

Les investigacions que el Ministeri de Justícia del EUA va començar la setmana passada demostren que de vegades els atacants actuen d'una manera conspirativa.

Les autoritats sospiten que les empreses de Paulson i alguns altres grans de la branca, com ara els fons de la llegenda de les inversions, George Soros, havien planejat una atac concentrat contra l'euro. I que, a més, van arribar a acords il·legals per especular.

També l'autoritat de supervisió financera federal alemanya (BaFin) té proves clares que els especuladors, darrerament, actuen reforçats contra Grècia. Així, probablement han utilitzat la seua joguina preferida, l'assegurança a crèdit i caució amb l'abreviatura CDS, que a la crisi financera ja tingueren un paper gens gloriós.

Al febrer, els inversors aconseguiren assegurances de crèdits per l'préstec estatal grec per valor de 85.000 milions de dòlars, el doble que l'any anterior, tal com consta en un peritatge del BaFin per al Ministeri de Finances alemany.

Els supervisors bancaris adverteixen que aquests CDS podrien esdevenir un greu problema per al proveïment de diners del govern grec i per a la cohesió de la unió monetària.

Si les assegurances de crèdit i caució continuen encarint-se per a Grècia, els inversors es podrien desconcertar. Segons el document, com a conseqüència d'això podria haver-hi una *vaga de clients* per als préstecs de Grècia i aleshores hi hauria "el perill que el refinançament no funcionara i que caiguera".

Per tal de restringir en un futur l'especulació amb CDS, els supervisors bancaris proposen un registre central europeu per als instruments financers controvertits. Així, les autoritats podrien detectar de seguida on es forja un perill per especulació. Els experts de BaFin rebutgen una prohibició general perquè "no és pràctic".

No únicament els CDS, sinó també els grans banquers de les capitals europees resten sota observació. Per exemple, Josef Ackermann. Fa pocs dies, Ackermann va volar a Atenes

i va parlar amb el primer ministre Papandreu sobre com el país podia ingressar diners frescos en condicions raonables.

Després, va telefonar al conseller del president, Jens Weidmann. Per resoldre els problemes de Grècia, Ackermann va dictaminar que el país necessitaria crèdits pel valor de 15.000 milions d'euro. També volia saber què hi guanyaria el govern alemany si un consorci de bancs privats i institucions estatals com la KfW es repartiren la suma. El Deutsche Bank podria fer-se càrrec de la gestió del tracte.

Weidmann va rebutjar la proposta del gestor financer. El negoci no tan sols hauria xocat amb els contractes monetaris europeus, sinó que hauria agafat també una gran part del riscos de crèdit dels bancs privats implicats, a costa dels contribuents alemanys. "Aleshores podríem donar nosaltres mateixos el préstec immediatament", s'enginyaven el representants del govern alemany.

L'endemà els berlinesos visqueren una sorpresa no pas menys desagradable. Malgrat el no de Berlín, la premsa britànica va anunciar que el govern alemany treballava en un paquet financer seguint el concepte Ackermann.

Fou una maniobra de pertorbació ben calculada, el govern berlinès sospita que les autores són aquelles institucions financeres de Londres i Nova York que sempre han estat contràries a la moneda comunitària. Ara els contraris a l'euro veuen el moment de caçar al vol la moneda debilitada.

Els europeus contraataquen amb una estratègia doble. Des de l'ombra treballen en un conjunt estatal de salvació en el cas que Grècia en algun moment faça realment fallida. En canvi, en públic deixen clar que en breu el govern d'Atenes se n'haurà d'eixir tot sol. Així, els especuladors tindrien ganes d'apostar per la fallida de Grècia i de passada esbotzar els fonaments del sistema monetari europeu.

L'acció, que va començar fa poques setmanes, ja feia temps que s'havia preparat. El cap de govern, Papandreu, va presentar el seu catàleg de barbàrie: el tipus d'IVA puja d'un 19% a un 21%; augmenten els impostos de la gasolina i del gasoli, de l'*ouzo* i de

Portugal

Itàlia

Irlanda

les cigarretes, dels iots, de les pedres precioses i dels cotxes de luxe; es congelen les pensions; es retallen els sous dels treballadors dels serveis públics.

Com a resposta, Papandreu va obtenir la "reacció immediata" promesa.

Quan el primer ministre grec va revelar els detalls del nou pla d'estalvi, Brussel·les ho va celebrar, Berlín va elogiar "el senyal important", París va ennoblir el pla amb els adjectius "sòlid" i "ferm".

Res d'allò que va ocórrer a Grècia no sorprengué.

Les mateixes dimensions financeres del programa d'estalvi d'Atenes ja havia estat acordat pels ministres de Finances de la UE amb xifres concretes des de mitjan febrer.

La pressió sobre Atenes anà seguida de dues estratègies de govern: l'amenaça contra els mercats financers. Començaven els atacs del cap del grup euro, el cap de govern de Luxemburg, Jean-Claude Juncker. Va amenaçar que si els mercats financers, malgrat l'ambició pla grec, no deixaven d'especular contra l'euro, "s'hi actuaria de manera decidida". Encara tenia un parell d'"instruments de tortura" al traster.

Representants de govern i bancs emissors han aclarit a què es referia.

Uns havien començat un debat: congelar per llei el comerç amb derivats altament especulatiu. Uns altres havien difós que es pensava fer la competència a les agències de qualificació: en el futur el banc central europeu podria criticar la solvència dels estats. De seguida, l'empresa qualificadora Moody's va començar a llançar floretes al programa d'estalvi grec.

Tot seguit vingueren préstecs a Grècia col·locats amb èxit i les corresponents notificacions victorioses de Berlín, París i Brussel·les. Ara els protagonistes estan esperançats, però no del tot segurs. Els grecs aplicaran el programa de sang, suor i llàgrimes de cap a cap? El govern sobreviurà a l'esforç? Els especuladors aguantaran el xàfec?

Ningú no ho sap. I per això aquests dies, al costat de l'Europa de les cimebres, les explicacions governamentals i les visites estatals, hi ha una segona Europa, de la qual el poble no sap gran cosa. Darrere les portes tancades de les centrals de govern, dels ministeris de finances i dels bancs emissors, els governs europeus es preparen per al cas dels casos: Grècia per si mateixa, amb el seu únic esforç, no pot evitar la fallida: els socis europeus hi han d'ajudar.

Fa setmanes que un cercle de treball molt secret, amb mitja dotzena d'experts, treballa en les mesures de salvació. Entre ells hi ha el secretari d'estat de Finances alemany, Jörg Asmussen, i el seu col·lega francès. El Banc Central Europeu hi és representat pel seu economista en cap, Jürgen Stark. Igualment, la Comissió Europea hi ha enviat un funcionari d'elit. A banda, s'intercanvien diversos representants d'uns altres països donants que participen a les reunions.

El grup de treball ha avançat prou en els preparatius. "En cas de necessitat podríem pagar en 48 hores", va anunciar Asmussen al seu cap, el ministre de Finances, Wolfgang Schäuble. El paquet de salvació consta de crèdits i garanties que els països europeus implicats posen a disposició de Grècia. Es prevista una suma de 25.000 milions d'euros. Els salvadors del grecs han deixat de banda la consideració que l'acció d'ajuda podria xocar amb els contractes europeus. Per a ells, la màxima prioritat és preservar la integritat de la unió monetària. Els préstecs *de facto* ja no serien préstecs grecs, sinó papers amb l'augment de riscos de la República Federal Alemany.

Grècia

Espanya

Seria un accident previsible, especialment per a un govern federal que sempre ha destacat pel fet d'evitar a qualsevol preu ajudar uns altres països europeus. Seria la prova que la unió monetària europea és mal construïda i reconèixer que l'euro produeix una mena de comunitat atzarosa que alguns polítics alemanys havien descartat constantment de manera categòrica: els deutes grecs són deutes alemanys. I seria la mentida definitiva de l'euro, perquè l'article 125 del contracte sobre el procediment laboral de la UE – l'anomenada *clàusula no bail out*– diu, inequívocament: “Un estat membre no respon dels deutes dels governs centrals, o de les corporacions territorials regionals o locals o d'unes altres corporacions de dret públic, unes altres institucions de dret públic o empreses públiques d'un altre estat membre i no advoca per aquests deutes.”

Ja fa un quart de segle, quan es va discutir per primera vegada de manera seriosa sobre l'euro, molts experts ja temien que aquesta clàusula podia ser per als bons temps. En aquell moment, a final dels anys 80, el cap de la Comissió, el francès Jacques Delors, va proposar una moneda única europea, i açò va desfermar rebuig i oposició a

l'altra banda del Rin, sobretot entre els guardians de la moneda de Frankfurt.

La proposta de Delors era “un concepte confús”, amb “idees salvatges”, va dir l'ex-cap del Bundesbank, Karl Otto Pöhl, més endavant l'escriptor David Marsh. Pöhl no creia que s'arribés a realitzar prompte una unió monetària: “Jo pensava que tal volta es podria esdevenir durant els cent anys vinents.”

Però el capità del Bundesbank havia subestimat la força d'empenta que un esdeveniment polític pot desplegar. La caiguda del mur portà antigues pors al domini econòmic dels alemanys, exactament a França. Al president francès, François Mitterrand, una unió monetària li va semblar la manera idònia per a trencar la posició dominant de la moneda alemanya. El canceller Helmut Kohl, d'una altra banda, amb l'acomodament del marc s'assegurava que França estiguera d'acord amb la reunificació, i per a si mateix s'assegurava la segona entrada en els llibres d'història: com a cap de la unió alemanya i de la unió monetària europea.

Els motius que ajudaren a la victòria de l'euro foren polítics. No es tingueren en compte les consideracions dels economistes. Per exemple, l'ex-

ministre d'Economia i Finances, Karl Schiller, es va queixar dient que el marc es dissoldria en la nova unió monetària “com un terròs de sucre en una tassa de te”. Els crítics advertien que perquè funcionara, la unió monetària havia d'anar acompanyada d'una unió política. Si no, les decisions polítiques, econòmiques i financeres dels països membres trencarien prompte la unió monetària.

Entre la població, la idea d'una unió monetària europea tampoc no es va rebre amb gaire entusiasme. El 60% dels alemanys hi eren contraris. I no tan sols perquè temeren que finalment haurien de fer-se càrrec dels deutes dels països membres menys sòlids.

Els polítics de Bonn sabien les preocupacions dels seus ciutadans. De manera que van fer tant com van poder per assegurar més la moneda europea. D'una banda, van crear en el tractat de Maastricht una clàusula que deia que cap estat de la UE no podia carregar els deutes d'una altre estat. D'una altra banda, el ministre de Finances d'aleshores, Theo Waigel, va introduir l'anomenat *pacte d'estabilitat*.

Només es podien admetre els estats sòlids; d'aquesta manera el pacte ordenava uns criteris d'estabilitat per als

Les relacions gregues

Els especuladors han trobat un nou objectiu per a atacar: la lliura britànica

A principi de març la lliura va començar a perdre valor dramàticament respecte al dòlar. La moneda britànica va caure més baix que mai, la desocupació augmentava. Polítics desorientats invertien diners manllevats en un sistema que queia, sense èxit. Mesos després, la Gran Bretanya havia arribat a la fi, estava acabada.

Això fou el 1976. El ministre de Finances d'aleshores, Denis Healey, pràcticament va haver d'agenollar-se al Fons Monetari Internacional (FMI) a Washington per a pidolar crèdits de milers de milions i, en canvi d'això, aplicar-se retallades dures. Fou un dels moments més dolorosos de la història recent britànica. Cap altre estat industrial no havia tingut mai una tal flaquesa.

Si els britànics no van amb compte, prompte un dels seus haurà de tornar a fer el viatge a Washington. L'estat de les seues finances estatals és més que precari. Perquè, una altra volta, els especuladors comencen a atacar contra la seua moneda. Fa poques setmanes, la lliura va caure respecte a l'euro, que de tota manera també està feble, i es canviava a un 1,10 euros.

En molts aspectes, avui la Gran Bretanya està pitjor que el 1976. Ara per ara, el dèficit pressupostari gira a l'entorn del 12,9% (encara més alt que a Grècia); abans era menys de la meitat. Igual com els grecs, els britànics han viscut aquests darrers anys de les seues relacions. A més, el benestar del país depèn de la branca financera que una vegada fou pròspera. Mentrestant, però, els bancs han de sobreviure gràcies a l'ajut de milers de milions estatals.

El fet que els fons d'inversió lliure tinguen ara en el punt de mira la lliura britànica és degut a la creixent inseguretat respecte a la futura estabilitat del país.

El sistema electoral britànic, que reforça el partit majoritari, sol garantir al parlament la transparència de les relacions de poder. Però enguany la constel·lació de partits es troba en una situació especialment delicada. El 6 de maig, el dia previst per a les eleccions, cap partit no hi obtindrà la majoria absoluta.

Els mercats financers temen que el pròxim govern no serà capaç d'actuar al bell mig de la crisi. Les agències de qualificació de risc financer han anunciat que si el nou primer ministre no actua, la Gran Bretanya haurà de suportar al mercat de capitals un augment de riscos més alt: la lliura podria saltar en caiguda lliure.

L'FMI diu que enguany el dèficit creixerà fins a un 13,2%. Seria el més alt del estat del G20. Al Regne Unit no li queda cap més remei que estalviar molt, i dolorosament, però ara, a les eleccions, aquest és un tema poc apreciat. Cap dels participants no s'atreveix a comunicar el missatge depriment que les coses no poden continuar com fins ara.

David Cameron, l'opositor conservador del primer ministre laborista Gordon Brown, ha promès de reduir ràpidament el dèficit pressupostari de més de 180 milers de milions. Tanmateix, es nega obstinadament a dir quant i com. Sembla que als votants els desagradaria aquesta ambigüitat. En sis mesos escassos, Cameron ha reduït dràsticament l'avantatge. Podria no tenir prou vots per assolir el poder.

Si els laboristes arriben al 32% el dia de les eleccions, com diuen les darreres enquestes, el partit tindrà uns 294 escons al parlament. Encara que els conservadors tingueren un 5% més de vots, li correspondrien 17 escons menys de la càmera baixa. Per a

mudar-se a Downing Street, Cameron hauria d'obtenir un avantatge arreu del país d'un 10%, pel cap baix; el sistema majoritari britànic pot ser cruel. A més, en l'estat del deute actual, la Gran Bretanya, enfonsada en la crisi, també és amenaçada d'un empat polític, com diuen molts diaris? Almenys els britànics encara tenen l'opció d'una coalició o d'un admissible govern minoritari. Churchill va superar la Segona Guerra Mundial amb una coalició.

Ara els reis són els demòcrates liberals. El seu cap, Nick Clegg, ja ha anunciat que vol reunir-se amb el partit que obtinga més escons. "Naturalment –diu Clegg de camí a la nerviosa Londres–, ens preocuparem per tenir un govern estable".

Tanmateix, els especuladors aposten en contra.

Marco Evers

EL TEMPS

El primer ministre britànic, el laborista Gordon Brown.

El director del Deutsche Bank, Ackermann: a Atenes com a Intermediari.

països membres. Segons aquests, cap país no podia acumular més d'un 60% de deutes segons la mesura del producte interior brut (PIB). Només es podien agafar nous crèdits si el volum del préstec no superava el 3%. "Tres coma zero és tres coma zero", deia la norma de Waigel. Les infraccions s'havien de sancionar rigorosament.

Els alemanys eren, conseqüentment, escèptics quan l'1 de gener del 1999 començà l'euro, primer com a moneda escriptural, al canvi d'1,1789 dòlars. Tres anys després vingué l'emissió dels bitllets, l'intercanvi monetari més gran de la història de la humanitat. A la porta de Brandenburg de Berlín, el ministre de Finances Hans Eichel va canviar 200 dels antics marcs alemanys en euros acabadets d'eixir del forn.

Per a sorpresa dels ciutadans alemanys, els diners nous resultaren, si més no al principi, un colp de fortuna econòmic. La unió monetària va aconseguir una zona econòmica de 16 estats i 320 milions de persones. Els preus

restaren estables, però sobretot l'euro es va establir com a la segona moneda de reserva, juntament amb el dòlar nord-americà.

Tot Europa es va aprofitar de la nova moneda, però per a cap altre país fou tan beneficiós com per a Alemanya, durant molts anys el campió mundial de l'exportació. Abans la indústria alemanya havia de suportar regularment amargues pèrdues, quan la lira italiana o el franc francès es devaluaven i els articles alemanys s'encarien automàticament. L'euro, en canvi, va assegurar als exportadors alemanys preus estables quan l'economia mundial endurava turbulències. En la recent crisi financera, per exemple, la moneda comunitària "ha demostrat ser beneficiosa", elogia Paal Kirchhof, expert en dret constitucional.

De fet, l'euro era molt més vulnerable al principi, quan tant inversors com polítics el volien. Diversos països membres es van aprofitar de la façana de moneda internacional forta, sobretot

per viure sense preocupar-se per les seues condicions. Amuntegaven enormes muntanyes de deutes i s'embolicaven en una cursa per a veure qui sabia més trucs per a eludir les normes d'estabilitat europees.

Els més creatius han resultat ser precisament els alemanys. En una ocasió, l'ex-ministre de Finances Theo Weigel va intentar saquejar el tresor del Bundesbank. Una altra volta, el seu successor, Han Eichel, va vendre deutes estatals de correus i de la Telekom a inversors privats. Moltes mesures que havien de disfressar artificialment l'estadística de deutes d'Alemanya. Justament la República Federal Alemanya, la mestra de la unió, fou el segon país, després de Portugal, que es va haver de sotmetre a un procediment de dèficit.

En realitat, la comissió de Brusselles havia d'haver engegat abans el mecanisme de sancions. Però el canceller Gerhard Schröder, que una vegada havia injuriat l'euro dient que havia estat "un part prematur malaltís", va

Anunci de l'euro al Banc Central Europeu a Frankfurt el 2001.

prometre millores. El canceller parlava als vestíbuls d'ací i d'allà i tingué durant molt de temps carta blanca.

Finalment, fou el ministre de Finances de Schröder qui, de cara a l'amenaça d'un procediment de dèficit de la UE contra la República Federal Alemanya, en una sessió extraordinària del consell de l'Ecofin, el 20 de març del 2005 va dur a terme una "millora de la realització del pacte d'estabilitat i creixement". Aquest títol altisonant és més que confús: d'aleshores ençà, hi hagué més que mai infraccions "de manera excepcional i provisional" contra el valor de referència del dèficit.

El Bundesbank opinava que els canvis "debilitarien decisivament les normes per a una política financera sòlida". De resultes d'això, segons que

diuen experts d'un banc d'emissió, "perilla l'objectiu d'aconseguir finances fermes i públiques en tots els estats membres de la UE de la unió monetària".

Amb açò, el pacte quedà ablanit. Els pecats se succeïren, amb els corresponents trucs dels membres de la unió monetària per tal d'atènyer els criteris d'estabilitat: s'anticipaven ingressos, callaven emissions, s'amagaven deutes.

Des de l'entrada a l'eurozona, els 16 països euro han trencat 43 vegades el criteri de dèficit segons el qual l'endeutament net només pot elevar-se un 3% del PIB. El gruix de les infraccions s'ha esdevingut aquests dos darrers anys. A la part més alta de l'escala de pecadors hi ha Grècia. Només una

vegada aquest país fou capaç de reduir la quota de dèficit sota la marca màgica, i gràcies a un truc molt creatiu: els descendents d'Arquimedes i Pitàgores van disfressar la seua estadística incloent la prostitució, el mercat negre i els jocs d'atzar en el càlcul del rendiment econòmic, pel qual el producte interior brut del 2006 va pujar a un sorprenent 25% i la quota de dèficit va caure fins a un 2,9%.

Grans bancs d'inversió col·laboraren en gran mesura en les trames. Amb ajuda de complexos instruments financers van poder donar als grecs crèdits de més, que no constaven a l'estadística de dèficit de l'Eurostat. Al bell mig de la captació camuflada de deutes hi havia els anomenats *swaps*, "amb què es podien eludir les normes de

Eurohypo, va proporcionar a Atenes un crèdit per a la compra d'armament.

“L'any 2003, l'Eurohypo va fer-se càrrec d'un deute de l'estat grec pel valor de 1.000 milions d'euro, que es va tornar l'any passat”, confirma un portaveu d'Eurohypo, “Darrere de la transacció hi havia dos *swaps* que un institut de crèdit de Londres havia posat a disposició de l'estat grec.”

El Deutsche Bank no vol opinar sobre aquest cas. Hi ha qui diu que l'Eurostat ha comprovat –i açò mai no ha estat un objectiu– que s'ha dedicat a maquillar els deutes, fins i tot quan no es podia negar que el pacte havia provocat precisament açò. Perquè així els grecs no havien de comptabilitzar el crèdit immediatament, sinó anys després, quan ja s'havien lliurat les armes.

No és només la cultura de l'engany que mina la base de l'euro. També el perjudica que cada país faça la pròpia política financera i que baixen impostos o despeses públiques a cor què vols. En conseqüència, els estats membres no s'han igualat econòmicament tal com s'esperava, sinó que encara són més lluny.

D'una banda, hi ha els pesos pesants de la unió, amb Alemanya al capdavant: amb la nova moneda han esdevingut més competitius, produeixen molt més que no consumeixen. D'una altra banda, hi ha països com ara l'estat espanyol o Irlanda, que atreïen capital estranger a gran escala i que apujaven ràpidament tant els sous com els preus dels béns. Abans el banc central hauria devaluat sense vacil·lar la pesseta o la lliura irlandesa, i així hauria enfortit l'exportació. Però amb la moneda unitària aquesta vàlvula s'ha tancat.

Un altre error de base al tractat de Maastricht és la *clàusula no bail out*. Cada país ha de respondre sol pels seus deutes estatals, diu el principi. No obstant això, aquesta regla mai no ha estat creïble.

De fet, Otmar Issing, que fou economista en cap del Banc Central Europeu, assegura que la clàusula no permet cap acord. I Horst Köhler, que avui és president de la República Federal Alemanya i, com a secretari financer, un dels arquitectes del tractat de Maastricht, en una entrevista el 1992 va contestar

a la pregunta de si la unió monetària podria portar a la bancarrota d'un país: “Per què no?” Aquesta mena d'asseveracions perden de sobte el seu valor en el moment que es converteixen en una promesa.

Ja el febrer de l'any passat, el ministre de Finances d'Alemanya, Peer Steinbrück, va manifestar públicament: si un dels països euro es troba en dificultats, “la comunitat l'haurà d'ajudar”. De fet, entre els estats hi ha una comunitat de responsabilitats, diu l'economista d'Hamburg Dirk Meyer, la clàusula *no bail out* “no és practicable”.

Ara molts se senten com el professor de Harvard Martin Feldstein, que ja fa anys que profetitza la caiguda de l'euro. Això passaria si s'obligara diversos països a viure amb una taxa d'interès que no fora adequada per a tots els països, diu ell, i pronostica allò que fa quinze anys que prediu: la dissolució de la moneda única.

També els alemanys antieuro, com ara l'economista Wilhelm Hankel i l'exdirector de la sucursal del Bundesbank a Hamburg Wilhelm Nöllig, tenen el pressentiment d'una nova vida. En el cas que Grècia, contra les disposicions del tracte, reba realment ajuda d'Alemanya, amenacen amb una denúncia al Tribunal Constitucional.

Des de fa temps es discuteix si no s'hauria d'expulsar Grècia de la unió monetària o que el país renunciï voluntàriament a l'euro. Alguns agosarats fins i tot proposen que Alemanya, per tal de no haver de respondre pels deutes d'altres, hauria d'introduir de nou el marc alemany.

Però aquestes formulacions són ingènues. En tot cas, l'euro es va introduir massa prompte. Però no té cap sentit que ara també es retire prematurament.

Una cosa és clara: la ruptura de la unió monetària no seria tan sols una humiliació política, sinó també una catàstrofe econòmica. Durant deu anys les empreses europees i els bancs s'han acostumat a unes bases de càlcul. Tornar enrere en açò despertaria un rebuig econòmic tan gran que, en comparació, la crisi grega seria com una festa infantil. Europa no ha de menester una nova moneda. Europa ha de menester aquella cultura d'estabilitat, transpa-

Maastricht de manera totalment legal”, explica un comerciant d'un banc.

D'aquesta manera, el banc nord-americà Goldman Sachs va aconseguir un crèdit afegit 1.000 milions de dòlars, aproximadament, per als grecs a principi del 2002. Per Europa circulava una onada d'indignació. Fins i tot la cancellera alemanya Angela Merkel va dir enfadada que era “una vergonya si es confirma que els bancs, que ens han portat al precipici, al damunt també tenen a veure amb les falsificacions de les estadístiques de Grècia”.

Es possible que Merkel s'enfedeixi prompte encara més. Un any després del cas Goldman, la sucursal londinenca del Deutsche Bank va dissenyar un negoci dubtós per als grecs. Juntament amb un departament de finances públiques de l'actual filla del Commerzbank,

EL TEMPS

La cancellera Merkel i el seu convidat Papandreu, fa pocs dies passat a Berlín.

rència i credibilitat que els governs van prometre als seus ciutadans, però que mai no han aconseguit. És cert que a l'eurozona hi ha una política monetària conjunta, però hi falta una política conjunta financera i econòmica.

La crisi ha deixat les mancances al descobert. "Ha quedat clar que el conjunt de mesures d'estabilitat no és suficient", diu Clemens Fuest, professor d'economia a la Universitat d'Oxford i representant del consell consultiu econòmic al Ministeri de Finances de la República Federal Alemanya. Fins i tot considera insuficient la resta del tractat que dona el marc legal a l'euro.

Experts governamentals ja pensen si la unió monetària no necessitaria en el futur un fons d'estabilització seguint el model de l'FMI. El paquet d'estabilitat també hauria de rearmar-se.

Ja es fan reflexions sobre com es podria intensificar el tracte per a poder aturar definitivament la cultura de l'engany d'aquests darrers anys. Una variant: els països membres en el futur

hauran d'admetre dèficits més alts de la resta dels països que el 3% prefixat.

També en el cas que els alemanys ja no vulguen formar part d'un govern econòmic europeu, com fa temps que França exigeix per a l'eurozona, el treball conjunt econòmic i polític haurà de consensuar-se més estrictament i de manera conjunta. Així ho diu el govern alemany.

Alguns funcionaris del govern també consideren oportú d'aconseguir una reglamentació d'insolvència per als estats membres. El cap del consell consultiu, Fuest, també té idees clares de com hauria de ser. El país afectat hauria de poder sol·licitar la seua insolvència.

Com a contrapartida a l'alleujament dels deutes, rebria dures condicions per part dels països membres. És important que els qui donen el capital han de suportar part de la càrrega, eximint el país d'obligacions. Si, per exemple, els qui donen els diners engoliren part de la pèrdua, anirien més amb compte des del principi.

Els canvis poden arribar més aviat que no s'espera, perquè als governs de l'eurozona es manifesta un perceptible canvi de consciència. Abans se suposava que d'economies xicotetes polítiques no podia sorgir cap perill per a la unió monetària. Amb aquesta fonamentació, els responsables deixaren de banda els dubtes sobre l'ingrés de Grècia.

Tanmateix, la crisi d'aquests darrers mesos demostra que fins i tot els països petits poden fer trontollar tot el projecte conjunt. "Els conductors dels estats europeus s'adonen ara que la unió monetària és una comunitat de l'atzar", diu un funcionari d'elit de Brussel·les, "i els seus membres, per a bé o per a mal, depenen els uns dels altres".

Beat Balzli, Alexander Jung, Christoph Pauly, Christian Reiermann, Wolfgang Reuter, Michael Sauga i Hans-Jürgen Schlamp
Traducció de Beatriu Vallès